

Hydrophiloidea (vodomilové)

[třída/class: Insecta; řád/order: Coleoptera; nadčeď/supefamily: Hydrophiloidea]

DUŠAN TRÁVNÍČEK, MARTIN FIKÁČEK & MILAN BOUKAL

Z území České republiky je uváděno 109 druhů brouků náležejících do této nadčeledi. Seznamy druhů, které sestavili ŘÍHA & JELÍNEK (1993b), byly následovně korigovány a doplňovány o nové nálezy (BOUKAL & TRÁVNÍČEK 1995; BOUKAL & TRÁVNÍČEK 1998; TRÁVNÍČEK *et al.* 1997, TRÁVNÍČEK & BOUKAL 1999). Pro Českou republiku však doposud nebylo zpracováno žádné odborné dílo zabývající se touto skupinou. Publikováno bylo jen několik prací pojednávajících o této fauně v rámci některých regionů (např.: BOHÁČ & KARAS 1988; BOUKAL 1995, TRÁVNÍČEK 1998a, TRÁVNÍČEK *et al.* 1999; HAMET *et al.* 2002). Kromě toho se ještě další práce zabývají rozšířením jednotlivých taxonů na území ČR (BOUKAL 1997, TÁBORSKÝ 1989-90). HANSEN (1999) zpracoval tuto nadčeď ve světovém měřítku. Podle této monografie se řídí klasifikace a nomenklatura níže uvedeného seznamu. Čeď Helophoridae na území Evropy se obsírně zabírá ANGUS (1992), zbývající taxonomické skupiny obývající vodní prostředí pro oblast střední Evropy zpracovali HEBAUER & KLAUSNITZER (1998).

Většina druhů obývá mělké stojaté nebo mírně tekoucí vody s bohatou vodní vegetací, zastoupeny jsou i druhy ripikolní a podčeď Sphaeridiinae zahrnuje též celou řadu saprofágů a koprofágů. Stejně jako pro většinu bezobratlých živočichů, kteří jsou těsněji spjati s vodním živlem, největší nebezpečí pro ně představuje devastace přirozených biotopů, zvyšující se znečištění jakož i eutrofizace vod a nevhodné úpravy břehů.

Následující seznam obsahuje 32 druhů, tj. 29% ze 109 dosud uváděných druhů pro území Česka. V úvahu nebyly brány nespolehlivé údaje ze starší literatury, stejně jako ojedinělé staré sbírkové doklady z konce 19. a počátku 20. století, u kterých se lze oprávněně domnívat, že byly opatřeny nesprávnými lokálními daty. Jedná se o tyto druhy: *Anacaena rufipes* (Guillebeau, 1896), *Berosus hispanicus* Küster, 1847, *B. spinosus* (Steven, 1808), *Enochrus hamifer* Ganglbauer, 1901, *Helophorus punctatus* Sharp, 1869, *Helophorus laticollis* Thomson, 1853, *H. nivalis* Giraud, 1851, *H. rufipes* (Bosc, 1791), *Paracymus aeneus* (Germar, 1824). Z revize, kterou provedl SCHÖDL (1991) je zřejmé, že všechny exempláře určené jako *Berosus bispina* Reiche et Saulcy, 1856 pocházející ze střední Evropy, je nutno znovu prověřit. Do seznamu nebyl zahrnut ani koprofág *Cercyon inquinatus* Wollaston, 1854, který byl u nás nalezen zatím jen na několika málo lokalitách, ale vždy jen v synantropním prostředí (v králíkárnách). Ostatní druhy, které nebyly zařazeny do žádné kategorie ohrožených živočichů, patří k běžným nebo alespoň lokálně hojným tvorům.

Druh *Laccobius colon* (Stephens, 1829) byl dřívějšími autory uváděn pod jménem *Laccobius biguttatus* (Gerhardt, 1877). Druh *Cercyon nigriceps* (Marsham, 1802) je často uváděn také jako *Cercyon atricapillus* (Marsham, 1802).

pro území ČR vymizelý – regionally extinct in CR (RE)

- Georissus laeicollis* Germar 1831 – vodomil [Georissidae]
Georissus substriatus Heer, 1841 – vodomil [Georissidae]
Helophorus confrater Kuwert, 1886 – vodomil [Helophoridae]
Helophorus discrepans Rey, 1885 – vodomil [Helophoridae]
Helophorus glacialis Villa et Vila, 1833 – vodomil [Helophoridae]
Helophorus micans Faldermann, 1838 – vodomil [Helophoridae]
Helophorus pumilio Erichson, 1837 – vodomil [Helophoridae]
Laccobius albipes Kuwert, 1890 – vodomil [Hydrophilidae]
Laccobius colon (Stephens, 1829) – vodomil [Hydrophilidae]
Laccobius neapolitanus Rottenberg, 1874 – vodomil [Hydrophilidae]
Laccobius syriacus Guillebeau, 1896 – vodomil [Hydrophilidae]

kriticky ohrožený – critically endangered (CR)

- Cercyon alpinus* Vogt, 1969 – vodomil [Hydrophilidae]
Cercyon granarius Erichson, 1837 – vodomil [Hydrophilidae]
Georissus crenulatus (Rossi, 1794) – vodomil [Georissidae]
Helophorus villosus Duftschmidt, 1805 – vodomil [Helophoridae]
Hydrochus flavipennis Küster, 1852 – vodomil [Hydrochidae]
Hydrophilus aterrimus (Eschscholtz, 1822) – vodomil [Hydrophilidae]
Hydrophilus piceus (Linné, 1758) – vodomil černý [Hydrophilidae]

ohrožený – endangered (EN)

- Anacaena bipustulata* (Marsham, 1802) – vodomil [Hydrophilidae]
Helochaeres lividus (Forster, 1771) – vodomil [Hydrophilidae]
Helophorus liguricus Angus, 1970 – vodomil [Helophoridae]
Hydrochus brevis (Herbst, 1793) – vodomil [Hydrochidae]
Hydrochus megaphallus Berge Henegouwen, 1988 – vodomil [Hydrochidae]
Laccobius alternus Motschulsky, 1885 – vodomil [Hydrophilidae]
Laccobius simulatrix Orchymont, 1932 – vodomil [Hydrophilidae]

zranitelný – vulnerable (VU)

- Berosus geminus* Reiche et Saulcy, 1856 – vodomil [Hydrophilidae]
Berosus frontifoveatus Kuwert, 1888 – vodomil [Hydrophilidae]
Cercyon nigriceps (Marsham, 1802) – vodomil [Hydrophilidae]
Cryptopleurum crenatum (Kugelann, 1794) – vodomil [Hydrophilidae]
Crenitis punctatostrata (Letzner, 1840) – vodomil [Hydrophilidae]
Helophorus croaticus Kuwert, 1886 – vodomil [Helophoridae]
Helophorus redtenbacheri Kuwert, 1885 – vodomil [Helophoridae]
Laccobius gracilis Motschulsky, 1885 – vodomil [Hydrophilidae]

téměř ohrožený – near threatened (NT)

- Helophorus asperatus* Rey, 1885 – vodomil [Helophoridae]
Helophorus strigifrons Thomson, 1868 – vodomil [Helophoridae]
Hydrochus ignicollis Motschulsky, 1860 – vodomil [Hydrochidae]

Limnoxenus niger (Zschach, 1788) – vodomil [Hydrophilidae]

One hundred and nine species of this superfamily were reported from the Czech Republic. Lists of species arranged by ŘÍHA & JELÍNEK (1993b) were subsequently corrected and supplemented with new findings (BOUKAL & TRÁVNÍČEK 1995; BOUKAL & TRÁVNÍČEK 1998; TRÁVNÍČEK *et al.* 1997, TRÁVNÍČEK & BOUKAL 1999). There is, however, no comprehensive treatise on the Czech Republic fauna; only few works dealing with the fauna of certain areas were published (e.g. BOHÁČ & KARAS 1988; BOUKAL 1995; TRÁVNÍČEK 1998; TRÁVNÍČEK *et al.* 1999; HAMET *et al.* 2002). In addition, further works consider the distribution of certain taxa in the Czech Republic (BOUKAL 1997; TÁBORSKÝ 1989-90). HANSEN (1999) processed a global distribution of this superfamily. Classification and nomenclature was adopted from this monograph in the list presented below. Species of the family Helophoridae of Europe were considered in detail by ANGUS (1992); the remaining taxonomic groups of species living in aquatic environment of Central Europe were processed by HEBAUER & KLAUSNITZER (1998). Most species live in shallow stagnant or slowly running waters with rich aquatic vegetation; ripicole species are also represented and the subfamily Sphaeridiinae also includes a number of saprophagous and coprophagous species. Similarly as with other invertebrates closely associated with aquatic environment, they are most endangered by the devastation of natural biotopes, increasing pollution and eutrophication of waters and inappropriate adjustments of banks. The list presented above includes 32 species, i.e. 29% of the total number of 109 species still reported from the Czech Republic. Unreliable data from older literature were not taken into account, similarly as unique old collection documents from the end of the 19th century and beginning of the 20th century, in which there is a justified fear of incorrect locality data. These are the species as follows: *Anacaena rufipes* (Guillebeau, 1896), *Berosus hispanicus* Küster, 1847, *B. spinosus* (Steven, 1808), *Enochrus hamifer* Ganglbauer, 1901, *Helochares punctatus* Sharp, 1869, *Helophorus laticollis* Thomson, 1853, *H. nivalis* Giraud, 1851, *H. rufipes* (Bosc, 1791), *Paracymus aeneus* (Germar, 1824). Based on the revision presented by Schödl (1991) it is obvious that all the specimens identified as the *Berosus bispina* Reiche & Saulcy, 1856 coming from Central Europe should be checked again. The list also does not include the coprophagous species *Cercyon inquinatus* Wollaston, 1854, which was still found only at few localities in our country, but always as a synanthropic species. The other species, which were not included into any category of endangered animals, are common or at least locally frequently occurring ones. *Laccobius colon* (Stephens, 1829) is often recorded under the name *Laccobius biguttatus* (Gerhardt, 1877) by earlier authors, *Cercyon nigriceps* (Marsham, 1802) is often mentioned as *Cercyon atricapillus* (Marsham, 1802) in recent papers.